

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

14 päivänä tammikuuta 2016*

Ennakkoratkaisupyyntö — Direktiivi 92/43/ETY — 6 artiklan 2–4 kohta — Alueen merkitseminen yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon hankkeen hyväksymisen jälkeen mutta ennen sen toteuttamisen aloittamista — Hankkeen arviointi sen jälkeen, kun alue on merkitty kyseiseen luetteloon — Tällaiseen arviointiin sovellettavat vaatimukset — Hankkeen päättymisen seuraukset vaihtoehtojen valitsemiselle

Asiassa C-399/14,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Bundesverwaltungsgericht (liittovaltion hallintotuomioistuin, Saksa) on esittänyt 6.3.2014 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.8.2014, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Grüne Liga Sachsen eV ym.

vastaan

Freistaat Sachsen,

Landeshauptstadt Dresdenin ja

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgerichtin

osallistuessa asian käsittelyyn

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: toisen jaoston puheenjohtaja M. Ilešič, joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit C. Toader (esittelevä tuomari) ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Aleksejev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.6.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Grüne Liga Sachsen eV ym., edustajanaan Rechtsanwalt M. Gellermann,

— Freistaat Sachsen, edustajanaan Rechtsanwalt F. Fellenberg,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

— Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

— Euroopan komissio, asiamiehinään C. Hermes ja G. Wilms,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.9.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21.5.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (EYVL L 206, s. 7; jäljempänä luontodirektiivi) 6 artiklan 2–4 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Grüne Liga Sachsen eV (jäljempänä Grüne Liga Sachsen) ym. ja Freistaat Sachsen (Saksin vapaavaltio) ja joka koskee viimeksi mainitun viranomaisten tekemää kaavanvahvistuspäätöstä Elbe-joen ylittävän sillan rakentamiseksi Dresdeniin (Saksa).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Luontodirektiivin johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”ympäristön laadun säilyttäminen, suojelu ja parantaminen, johon kuuluu luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelu, on yhteisön noudattaman yleisen edun mukainen, [SEUT 191] artiklassa määrätty ensisijainen tavoite”.

- 4 Tämän direktiivin kolmannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”tämän direktiivin ensisijaisena tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä, ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja alueelliset vaatimukset, ja direktiivi edistää yleistä kestävä kehityksen tavoitetta; luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen saattaa tietyissä tapauksissa vaatia ihmisen toimenpiteiden ylläpitämistä ja jopa niiden kannustamista”.

- 5 Luontodirektiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

- k) *'yhteisön tärkeänä pitämällä alueella'* aluetta, joka luonnonmaantieteellisellä alueella tai alueilla, joihin se kuuluu, edistää merkittävästi liitteessä I olevan luontotyypin tai liitteessä II olevan lajin suotuisan suojelun tason säilyttämistä tai ennalleen saattamista ja joka voi myös edistää merkittävästi 3 artiklassa tarkoitettun 'Natura 2000:n' yhtenäisyyttä, ja/tai edistää osaltaan merkittävästi luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä kyseisellä luonnonmaantieteellisellä alueella tai alueilla.

--

l) *'erityisten suojelutoimien alueella'* jäsenvaltioiden lainsäädännöllisellä, hallinnollisella ja/tai sopimusoikeudellisella toimenpiteellä osoittamaa yhteisön tärkeänä pitämää aluetta, joilla sovelletaan niiden luontotyyppien ja/tai niiden lajien kantojen, joille alue on osoitettu, suotuisan suojelun tason säilyttämistä tai ennalleen saattamista koskevia tarvittavia suojelutoimenpiteitä;

--”

6 Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Perustetaan erityisten suojelutoimien alueiden yhtenäinen eurooppalainen ekologinen verkosto, 'Natura 2000'. Tämän verkoston avulla, joka koostuu alueista, joilla on liitteessä I lueteltuja luontotyyppisiä ja liitteessä II lueteltujen lajien elinympäristöjä, on varmistettava kyseisten luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai tarvittaessa ennalleen saattaminen niiden luontaisella levinneisyysalueella.

--”

7 Luontodirektiivin 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että jäsenvaltiot laativat liitteessä III (1 vaihe) vahvistettujen perusteiden ja asianmukaisen tieteellisen tietämyksen perusteella luettelon tässä säännöksessä mainituista alueista.

8 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan luettelo on toimitettava komissiolle kolmen vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksiantamisesta yhdessä kutakin aluetta koskevien tietojen kanssa.

9 Luontodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan komissio laatii yhteisymmärryksessä kunkin jäsenvaltion kanssa ja niiden esittämien luetteloiden pohjalta luonnoksen yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloksi, josta ilmenevät alueet, joilla on yksi tai useampia ensisijaisesti suojeltavia luontotyyppisiä tai yksi tai useampia ensisijaisesti suojeltavia lajeja.

10 Luontodirektiivin 4 artiklan 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kun alue on merkitty 2 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettuun luetteloon, sitä koskevat 6 artiklan 2, 3 ja 4 kohdan säännökset.”

11 Tämän direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava erityisten suojelutoimien alueilla tarvittavat suojelutoimenpiteet ja laadittava tarvittaessa tarkoituksenmukaisia käyttösuunnitelmia, jotka koskevat erityisesti näitä alueita tai jotka sisältyvät muihin kehityssuunnitelmiin, sekä tarpeellisia lainsäädännöllisiä, hallinnollisia tai sopimusoikeudellisia toimenpiteitä, jotka vastaavat liitteen I luontotyyppien ja liitteessä II esitettyjen lajien ekologisia vaatimuksia alueilla.

2. Jäsenvaltioiden on toteutettava erityisten suojelutoimien alueilla tarpeellisia toimenpiteitä luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen heikentymisen sekä niitä lajeja koskevien häiriöiden estämiseksi, joita varten alueet on osoitettu, siinä määrin kuin nämä häiriöt saattaisivat vaikuttaa merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin.

3. Kaikki suunnitelmat tai hankkeet, jotka eivät liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellisia, mutta ovat omiaan vaikuttamaan tähän alueeseen merkittävästi joko erikseen tai yhdessä muiden suunnitelmien tai hankkeiden kanssa, on arvioitava asianmukaisesti sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojelutavoitteisiin. Alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnista tehtyjen johtopäätösten perusteella ja jollei 4 kohdan säännöksistä muuta johdu, toimivaltaiset kansalliset

viranomaiset antavat hyväksyntänsä tälle suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen, ja kuultuaan tarvittaessa kansalaisia.

4. Jos suunnitelma tai hanke on alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnin kielteisestä tuloksesta huolimatta ja vaihtoehtoisten ratkaisujen puuttuessa kuitenkin toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset tai taloudelliset syyt, jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarvittavat korvaavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että Natura 2000:n yleinen kokonaisuus säilyy yhtenäisenä. Jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle toteutetut korvaavat toimenpiteet.

Jos kyseisellä alueella on ensisijaisesti suojeltava luontotyyppi ja/tai laji, ainoat kysymykseen tulevat näkökohdat ovat sellaisia, jotka liittyvät ihmisen terveyteen tai yleiseen turvallisuuteen tai ensisijaisen tärkeisiin suotuisiin vaikutuksiin ympäristöön taikka, komission lausunnon mukaan, muihin erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottaviin syihin.”

Saksan oikeus

- 12 Hallintotuomioistuimista annetun asetuksen (Verwaltungsgerichtsordnung) 80 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Oikaisuvaatimuksella ja kumoamiskanteella on lykkäävä vaikutus. – –

(2) Niiltä puuttuu lykkäävä vaikutus ainoastaan

– –

3. muissa liittovaltion lainsäädännössä säädetyissä tapauksissa tai osavaltioiden oikeuden osalta osavaltioiden laissa säädetyissä tapauksissa – –.

– –

(5) Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi pyynnöstä määrätä täydellisestä tai osittaisesta lykkäävästä vaikutuksesta 2 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa – –

– –”

- 13 Saksin vapaavaltion tielain (Sächsisches Straßengesetz) 39 §:n, jonka otsikko on ”Kaavanvahvistus”, 10 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kaavanvahvistuspäätöksestä – – nostetulla kanteella ei ole lykkäävää vaikutusta.”

- 14 Saksin vapaavaltion luonnonsuojelulain (Sächsisches Naturschutzgesetz), sellaisena kuin se on muutettuna 11.10.1994, 22b §:n, jolla saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä luontodirektiivin 6 artiklan 3 ja 4 kohta, 1–3 momentissa säädetään, että ennen jokaisen hankkeen toteuttamista on arvioitava sen vaikutukset yhteisön tärkeänä pitämällä alueella tai eurooppalaisella lintujensuojelualueella näiden alueiden säilyttämistavoitteisiin nähden. Mikäli 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettulle alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnissa käy ilmi, että hankkeesta saattaa aiheutua tälle alueelle merkittävää haittaa alueen säilyttämistä tai suojelemistavoitteiden kannalta olennaisten seikkojen osalta, hanke kielletään. Tästä poiketen tällainen hanke voidaan sallia ja toteuttaa vain, jos se on välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen edun kannalta

pakottavista syistä mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt ja jos hankkeella tavoiteltavaa tulosta ei voida saavuttaa toisella alueella toteutettavalla hankkeella, josta ei aiheudu haittaa tai jonka haitat ovat vähäisempiä.

- 15 ”Eurooppalaisen ekologisen verkoston ’Natura 2000’ luomiseen ja suojeluun liittyvien säännösten soveltamisohjeiden” (Arbeitshilfe zur Anwendung der Vorschriften zum Aufbau und Schutz des Europäischen ökologischen Netzes Natura 2000), jota Saksin vapaavaltion toimivaltaiset viranomaiset ovat velvollisia noudattamaan Saksin vapaavaltion maatalous- ja ympäristöministerin 27.3.2003 antaman asetuksen nro 61-8830.10/6 nojalla, 3.3. luvussa todetaan seuraavaa:

”Mikäli hankkeista tai suunnitelmista voi aiheutua merkittävää haittaa alueille, joita luontodirektiivi mahdollisesti koskee, on sovellettava analogisesti vaikutusten arviointia ja poikkeusten myöntämistä koskevia säännöksiä 6 luvussa ja sitä seuraavissa luvuissa olevien selvitysten mukaisesti. Rajoitukset, jotka seuraavat jo siitä, että kyse on alueista, ’joita luontodirektiivi mahdollisesti koskee’, voidaan sulkea pois Saksin vapaavaltion luonnonsuojelulain 22b §:n 3–5 momentissa säädetyin edellytyksin, koska väliaikainen suojelu ei voi olla tiukempaa kuin lopullinen suojelu. Saksin vapaavaltion komissiolle ilmoittamat alueet katsotaan alueiksi, joita ’luontodirektiivi mahdollisesti koskee’, siihen asti kunnes yhteisön luettelo on laadittu.”

- 16 Saksin vapaavaltion maatalous- ja ympäristöministeri ilmoitti 12.5.2003 annetulla asetuksella nro 62-8830.10-6, että Saksin vapaavaltion ympäristö- ja geologiaviraston (Sächsisches Landesamt für Umwelt und Geologie) luontodirektiivin mukaisesti ehdottamien yhteisön tärkeinä pitämien alueiden väliaikaiset säilyttämistavoitteet olivat luonteeltaan sitovia. Tässä asetuksessa, joka oli osoitettu muun muassa Waldschlößchenbrücke-nimisen sillan rakennussuunnitelmien hyväksymisestä vastaavalle virnaomaiselle, täsmennetään seuraavaa:

”Väliaikaiset säilyttämistavoitteet julistetaan toistaiseksi sitoviksi ennustettavuuden vuoksi.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 17 Dresdenin kaupungin aluevaltuusto (Regierungspräsidium Dresden), nykyään Dresdenin aluehallinto (Landesdirektion Dresden), joka on pääasian vastaajan viranomainen, hyväksyi kaavanvahvistuspäätöksen, joka koski Elbejoen rannoilla olevien niittyjen (Elbauen) ja Elbejoen ylittävän Waldschlößchenbrücke-nimisen tiesillan rakentamista Dresdenin kaupungin keskustan kohdalle.
- 18 Kaavanvahvistuspäätöksen, joka oli välittömästi täytäntöön pantavissa, perustana oli tammikuussa 2003 tehty kasviston, eläimistön ja luontotyyppien arviointi, jossa tutkittiin kyseistä siltaa koskevan rakennushankkeen vaikutuksia Schönan ja Mühlbergin välisen Elbejoen laakson alueen (Elbtal zwischen Schöna und Mühlberg) suojelu- ja säilyttämistavoitteiden kannalta.
- 19 Toteuttaessaan tätä arviointia, jossa tehtiin se päätelmä, että pääasiassa kyseessä olevasta rakennushankkeesta ei aiheutunut merkittäviä tai pitkäaikaisia kielteisiä vaikutuksia kyseisen alueen säilyttämistavoitteisiin, toimivaltaisen viranomaisen tarkoituksena oli nojautua arvioinnissaan luontodirektiivin 6 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisiin vaatimuksiin. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien seikkojen perusteella kyseinen arviointi ei kuitenkaan täyttänyt kyseisiä vaatimuksia, vaan se oli pelkkä vaarojen alustava arviointi.
- 20 Grüne Liga Sachsen, joka on luonnonsuojeluyhdistys, jolla on oikeus nostaa kanteita, nosti 25.2.2004 tehdystä kaavanvahvistuspäätöksestä kumoamiskanteen, jolla ei hallintomenettelylain 80 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan, luettuna yhdessä Saksin vapaavaltion tielain 39 §:n kanssa, ollut lykkäävää vaikutusta. Grüne Liga Sachsen teki tämän kanteen kanssa samanaikaisesti hallintomenettelylain 80 §:n 5 momenttiin perustuvan turvaamistoimihakemuksen rakennustöiden aloittamisen estämiseksi.

- 21 Komissio merkitsi joulukuussa 2004 Schönan ja Mühlbergin välisen Elbejoen laakson alueen yhteisön tärkeänä pitämäksi alueeksi luontodirektiivin 4 artiklassa tarkoitettuun luetteloon.
- 22 Dresdenin kaupungin aluevaltuusto julisti 19.10.2006 kyseisen alueen lintuja ja niiden elinympäristöjä koskevien erityisten suojelutoimien alueeksi lukuun ottamatta Dresdenin kaupungin keskustan kohdalla Elbejoen rannoilla sijaitsevien niittyjen aluetta.
- 23 Waldschlößchenbrücke-nimisen tiesillan rakennustyöt alkoivat marraskuussa 2007 sen jälkeen, kun Sächsisches Obergerverwaltungsgericht (Saksin vapaavaltion ylemmän asteen hallintotuomioistuin) oli 12.11.2007 tekemällään päätöksellä lopullisesti hylännyt Grüne Liga Sachsenin tekemän turvaamistoimihakemuksen.
- 24 Dresdenin aluehallinto päätti 14.10.2008 tekemällään täydennys- ja muutospäätöksellä suorittaa rajatun uudelleenarvioinnin pääasiassa kyseessä olevasta hankkeesta aiheutuvista vaikutuksista, ja sen tarkoituksena oli tutkia ensinnäkin se, oliko tämä hanke omiaan vaikuttamaan kyseiseen alueeseen merkittävästi luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla, ja toiseksi se, täytyivätkö saman artiklan 4 kohdassa tarkoitettua poikkeusta koskevat edellytykset siltä osin kuin kyse oli todetuista kielteisistä vaikutuksista tietyille luontotyypeille ja tietyille lajeille. Tämä arviointi johti kyseisen hankkeen hyväksymiseen tämän direktiivin 6 artiklan 4 kohdassa säädetyllä poikkeusmenettelyllä lisätoimenpiteistä määräämällä.
- 25 Sächsisches Obergerverwaltungsgericht (Saksin vapaavaltion ylemmän oikeusasteen hallintotuomioistuin) hylkäsi Grüne Liga Sachsenin 15.4.2004 nostaman kumoamiskanteen 15.12.2011 antamallaan tuomiolla.
- 26 Tämä yhdistys valitti Bundesverwaltungsgerichtiin (liittovaltion hallintotuomioistuin).
- 27 Kyseessä olevan sillan rakennustyöt saatiin päätökseen vuoden 2013 aikana. Silta avattiin liikenteelle samana vuonna.
- 28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen käsiteltävänä olevassa asiassa annettava ratkaisu edellyttää ensin vastaamista siihen, millä edellytyksillä hankkeelle, joka on hyväksytty ennen kyseessä olevan alueen merkitsemistä yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon, on tehtävä sen vaikutuksia koskeva jälkikäteinen, luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan mukainen uudelleenarviointi ja mitä arviointiperusteita tällöin on noudatettava. Tuomioistuin toteaa, että nämä täsmennykset ovat välttämättömiä, jotta voidaan tutkia vuonna 2008 suoritettujen täydentävän menettelyn lainmukaisuus.
- 29 Tässä tilanteessa Bundesverwaltungsgericht (liittovaltion hallintotuomioistuin) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että ennen alueen merkitsemistä yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon hyväksytyille sillanrakennushankkeelle, jota ei ole tarkoitettu välittömästi alueen hallinnointia varten, on ennen sen toteuttamista tehtävä ympäristövaikutusten arviointi, kun alue on hanketta koskevan luvan myöntämisen jälkeen mutta ennen hankkeen toteuttamisen alkamista merkitty luetteloon ja kun ennen luvan myöntämistä oli suoritettu vain riskien arviointi / ennakoarviointi?
- 2) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä:
- Onko kansallisen viranomaisen noudatettava hankkeen jälkikäteisen arvioinnin yhteydessä luontodirektiivin 6 artiklan 3 ja 4 kohdan säännöksiä myös silloin, kun se halusi ottaa ne varovaisuussyistä luvan myöntämistä edeltäneen riskien arvioinnin / ennakoarvioinnin perusteeksi?

3) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä ja toiseen kieltävä:

Mitä vaatimuksia on luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan asetettava hankkeelle myönnetyn luvan jälkikäteiselle arvioinnille ja mitä ajankohtaa tämän arvioinnin on koskettava?

4) Onko täydentävässä menettelyssä, joka suoritetaan luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaisessa jälkikäteisessä arvioinnissa tai luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisessa ympäristövaikutusten arvioinnissa todetun virheen korjaamiseksi, otettava arviointivaatimusten vastaavien muutosten avulla huomioon, että rakennelma saatiin pystyttää ja ottaa käyttöön, koska kaavanvahvistuspäätös oli välittömästi täytäntöönpantavissa ja väliaikaista oikeussuojaa koskeva vaatimus oli jäänyt tuloksettomaksi? Päteekö tämä joka tapauksessa luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohdan mukaisen päätöksen puitteissa suoritettuun jälkikäteen välttämättömään vaihtoehtoiseen arviointiin?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele ensimmäisellä kysymyksellään, onko luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että suunnitelmalle tai hankkeelle, joka ei liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellinen ja joka on hyväksytty ennen kyseisen alueen merkitsemistä yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon sellaisen arvioinnin perusteella, joka ei vastaa tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia, on tehtävä ennen sen toteuttamista toimivaltaisten viranomaisten suorittama jälkikäteinen arviointi suunnitelman tai hankkeen vaikutuksista alueelle.
- 31 Hyödyllisen vastauksen antamiseksi ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on tutkittava ensin, voidaanko luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaa soveltaa pääasiaan. Tämän jälkeen on tutkittava, onko olemassa tähän säännökseen perustuva velvollisuus suorittaa jälkikäteinen arviointi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen hankkeen vaikutuksista kyseessä olevalle alueelle.
- 32 Luontodirektiivin 4 artiklan 5 kohdan, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, mukaan direktiivin 6 artiklan 2–4 kohdassa säädettyjä suojelutoimenpiteitä on sovellettava yksinomaan alueisiin, jotka on mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaisesti merkitty komission saman direktiivin 21 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti vahvistamaan yhteisön tärkeinä pitämiksi valittujen alueiden luetteloon (tuomio Dragaggi ym., C-117/03, EU:C:2005:16, 25 kohta ja tuomio Bund Naturschutz in Bayern ym., C-244/05, EU:C:2006:579, 36 kohta).
- 33 Unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että siitä huolimatta, että hankkeelle on annettu lupa ennen kuin luontodirektiivissä säädettyä suojelujärjestelmää on alettu soveltaa kyseessä olevaan alueeseen ja että näin ollen tällaista hanketta eivät koske tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa vahvistetut säännöt menettelystä, joka koskee etukäteistä arviointia, hankkeen toteuttaminen kuuluu kuitenkin kyseisen direktiivin 6 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan (ks. vastaavasti tuomio Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, 48 ja 49 kohta ja tuomio komissio v. Espanja, C-404/09, EU:C:2011:768, 124 ja 125 kohta).
- 34 Nyt käsiteltävässä asiassa pääasian tosiseikkojen ajallisesta järjestyksestä käy ilmi, että Waldschlößchenbrücke-sillan rakentaminen tapahtui vuosina 2007–2013 eli kyseisen alueen yhteisöjen tärkeinä pitämien alueiden luetteloon vuonna 2004 tapahtuneen kirjaamisen jälkeen. Kun otetaan huomioon tämän tuomion 32 ja 33 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, on tehtävä se johtopäätös, että kyseisen hankkeen toteuttaminen tämän luetteloon kirjaamisen jälkeen kuuluu luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan.

- 35 Siitä kysymyksestä, säädetäänkö luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa velvollisuudesta tutkia uudelleen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen sellaisen suunnitelman tai hankkeen vaikutukset, joka on hyväksytty ennen kyseisen alueen kirjaamista yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon sellaisen vaarojen alustavan arvioinnin perusteella, joka ei täytä tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia, on todettava, että tällaista velvollisuutta ei voida yksiselitteisesti päätellä 6 artiklan 2 kohdan sanamuodosta.
- 36 On nimittäin niin, että toisin kuin luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa, jossa otetaan jo sen sanamuodon perusteella käyttöön menettely, jonka tarkoituksena on taata ennakoivalvonnan avulla, että suunnitelma tai hanke, joka ei liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellinen mutta joka on omiaan vaikuttamaan tähän alueeseen merkittävästi, hyväksytään vain, jos se ei vaikuta alueen koskemattomuuteen (ks. vastaavasti tuomio Sweetman ym., C-258/11, EU:C:2013:220, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), tämän direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa ei säädetä nimenomaisesti täsmällisistä suojelutoimista kuten velvollisuudesta tutkia tai tutkia uudelleen suunnitelman tai hankkeen vaikutukset luontotyypeille ja lajeille.
- 37 Tässä säännöksessä vahvistetaan yleinen suojeluvollisuus, jonka tarkoitus on tarpeellisten suojelutoimenpiteiden toteuttaminen, jotta vältetään heikentyminen ja häiriöt, joilla voisi olla merkittäviä vaikutuksia tämän direktiivin tavoitteiden kannalta (ks. vastaavasti tuomio Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, 38 kohta; tuomio komissio v. Italia, C-304/05, EU:C:2007:532, 92 kohta ja tuomio Sweetman ym., C-258/11, EU:C:2013:220, 33 kohta). Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 43 kohdassa todennut, tämä velvollisuus on luonteeltaan jatkuva.
- 38 Hankkeista, jotka eivät täytä luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia, unionin tuomioistuin on jo aiemmin katsonut, että velvollisuus kyseessä olevalla alueella käynnissä olevia suunnitelmia tai hankkeita koskevaan jälkikäteiseen valvontaan voi perustua tämän direktiivin 6 artiklan 2 kohtaan (ks. vastaavasti tuomio komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-6/04, EU:C:2005:626, 57 ja 58 kohta).
- 39 Kuten julkisasiamies on kuitenkin todennut ratkaisuehdotuksensa 48 ja 49 kohdassa, ei tällaista jälkikäteistä arviointia koskeva velvollisuus voi olla ehdoton.
- 40 Luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan termi ”tarpeelliset toimenpiteet” nimittäin merkitsee sitä, että jäsenvaltioilla on harkintavaltaa tätä säännöstä soveltaessaan.
- 41 On kuitenkin huomautettava, että toiminta on luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaista ainoastaan, mikäli taataan se, että tällaisella toiminnalla ei aiheuteta minkäänlaista häiriötä, joka on omiaan vaikuttamaan merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin ja erityisesti sen suojelutavoitteisiin (tuomio komissio v. Espanja, C-404/09, EU:C:2011:768, 126 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 42 Unionin tuomioistuin on katsonut myös, että pelkästään se, että on olemassa todennäköisyys tai vaara siitä, että taloudellinen toiminta alueella aiheuttaa merkittäviä häiriöitä lajille, rikkoo luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaa, ilman että tarvitsisi osoittaa syy-seuraussuhdetta tämän toiminnan ja suojellulle lajille aiheutetun merkittävän häiriön välillä (ks. vastaavasti tuomio komissio v. Espanja, C-404/09, EU:C:2011:768, 142 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 Näin ollen sellaisen hankkeen toteuttamista, joka on omiaan vaikuttamaan merkittävästi kyseiseen alueeseen ja johon ei ennen hyväksymistä ole kohdistettu luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan vaatimusten mukaista arviointia, voidaan jatkaa yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon merkitsemisen jälkeen vain, jos voidaan sulkea pois elinympäristöjen sellaisen heikentymisen tai sellaisten lajeille aiheutuvien häiriöiden todennäköisyys tai vaara, joilla voi olla merkittävä vaikutus tämän direktiivin tavoitteisiin.

- 44 Kun tällainen todennäköisyys tai vaara on käsillä siksi, että ei ole toteutettu luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna tarpeellisenä toimenpiteenä suunnitelman tai hankkeen kyseiselle alueelle aiheutuvien vaikutusten jälkikäteistä arviointia parhaan tieteellisen tiedon perusteella, merkitsee tämän tuomion 37 kohdassa mainittu yleinen suojeluvelvollisuus velvollisuutta suorittaa tällainen arviointi.
- 45 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia käytettävissään olevien tietojen – joita vain se voi arvioida – perusteella, onko yhteisön tärkeänä pitämälle alueelle mahdollisesti vahinkoa aiheuttavan suunnitelman tai hankkeen uudelleenarviointi luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ainoa tarpeellinen toimenpide elinympäristöjen sellaisen heikentymisen ja lajeille aiheutuvien sellaisten häiriöiden todennäköisyyden tai vaaran estämiseksi, jotka saattaisivat vaikuttaa merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin.
- 46 Edellä esitetyn perusteella on ensimmäiseen kysymyksen vastattava, että luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että suunnitelmalle tai hankkeelle, joka ei liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellinen ja joka on hyväksytty ennen kyseisen alueen merkitsemistä yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon sellaisen arvioinnin perusteella, joka ei vastaa tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia, on tehtävä toimivaltaisten viranomaisten suorittama jälkikäteinen arviointi suunnitelman tai hankkeen vaikutuksista alueelle, mikäli tämä arviointi on ainoa tarpeellinen toimenpide sen estämiseksi, että kyseisen suunnitelman tai hankkeen toteuttaminen aiheuttaa sellaista heikentymistä tai häiriöitä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia, täytyvätkö nämä edellytykset pääasiassa.

Kolmas kysymys

- 47 Kolmannella kysymyksellään, jota on käsiteltävä toiseksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, mitä vaatimuksia asetetaan luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan nojalla suoritettavalle jälkikäteiselle arvioinnille, joka koskee vaikutuksia, jotka aiheutuvat kyseessä olevalle alueelle suunnitelmasta tai hankkeesta, jonka toteuttaminen on aloitettu sen jälkeen, kun tämä alue on kirjattu yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy myös, mitä ajankohtaa tämän arvioinnin on koskettava.
- 48 Aluksi on huomautettava, että luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohta sisältää ennalta varautumisen periaatteen, ja sen perusteella voidaan tehokkaasti estää se, että aiotut suunnitelmat tai hankkeet vaikuttavat suojelualueiden koskemattomuuteen. Lievemmän hyväksymiskriteerin avulla ei voida taata yhtä tehokkaasti kyseisen säännöksen kohteena olevan alueiden suojelutavoitteen saavuttamista (tuomio Briels ym., C-521/12, EU:C:2014:330, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 49 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseisen 6 artiklan 3 kohdan nojalla tehtävä alueelle suunnitelmasta tai hankkeesta aiheutuvien vaikutusten asianmukainen arviointi merkitsee sitä, että alaa koskeva paras tieteellinen tieto huomioon ottaen on yksilöitävä suunnitelman tai hankkeen kaikki sellaiset näkökohdat, jotka voivat yksinään tai yhdistettyinä muiden suunnitelmien tai hankkeiden kanssa vaikuttaa kyseisen alueen suojelutavoitteisiin (ks. tuomio komissio v. Ranska, C-241/08, EU:C:2010:114, 69 kohta; tuomio komissio v. Espanja, C-404/09, EU:C:2011:768, 99 kohta ja tuomio Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ym., C-43/10, EU:C:2012:560, 112 ja 113 kohta).
- 50 Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan perusteella tehdyssä arvioinnissa ei siis saa olla aukkoja ja siinä pitää olla täydellisiä, täsmällisiä ja lopullisia toteamuksia ja päätelmiä, joilla voidaan hälventää kaikenlainen perusteltu tieteellinen epäily asianomaisella suojelualueella suunniteltujen töiden vaikutuksista (tuomio Briels ym., C-521/12, EU:C:2014:330, 27 kohta).

- 51 Sitä vastoin luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan sanamuodosta ei käy ilmi minkäänlaista erityistä edellytystä tämän säännöksen perusteella toteutettavien toimenpiteiden täytäntöönpanemiseksi.
- 52 On kuitenkin todettava, että luontodirektiivin 6 artiklan 2 ja 3 kohdan säännöksiä on tulkittava yhtenäisenä kokonaisuutena direktiivin suojelutavoitteet huomioiden ja että näillä säännöksillä pyritään takaamaan luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen sama suojelutaso (ks. vastaavasti tuomio Sweetman ym., C-258/11, EU:C:2013:220, 32 kohta ja tuomio Briels ym., C-521/12, EU:C:2014:330, 19 kohta).
- 53 Kun luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohta velvoittaa suorittamaan jälkikäteisen arvioinnin suunnitelmasta tai hankkeesta kyseiselle alueelle aiheutuvista vaikutuksista, on toimivaltaisen viranomaisen voitava tällaisen arvioinnin avulla taata se, että kyseisen suunnitelman tai hankkeen toteuttaminen ei aiheuta heikentymistä tai häiriöitä, jotka saattaisivat vaikuttaa merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin.
- 54 Näin ollen on niin, että jos luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaan perustuva jälkikäteinen arviointi todetaan nyt käsiteltävässä asiassa kyseisessä säännöksessä tarkoitetuksi tarpeelliseksi toimenpiteeksi, on tässä arvioinnissa määriteltävä yksityiskohtaisesti, mitkä ovat kyseessä olevan suunnitelman tai hankkeen toteuttamisesta aiheutuvat sellaiset heikentymisen ja häiriöiden vaarat, joilla voi olla tässä säännöksessä tarkoitettulla tavalla merkittävä vaikutus, ja arviointi on toteutettava tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdan vaatimusten mukaisesti.
- 55 Lisäksi on huomautettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ei voida sulkea pois sitä, että jäsenvaltio, luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohdassa säädettyä poikkeusmenettelyä vastaavasti, vetoaa erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottaviin syihin ja voi – jos kyseisessä säännöksessä säädetyt aineelliset edellytykset täyttyvät – antaa luvan suunnitelmalle tai hankkeelle, joka olisi muuten voitu katsoa kielleyksi kyseisen artiklan 2 kohdan perusteella (ks. vastaavasti komissio v. Espanja, C-404/09, EU:C:2011:768, 156 kohta).
- 56 Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisten vaatimusten mukainen arviointi on kuitenkin välttämätön kaikissa niissä tapauksissa, joissa 6 artiklan 4 kohtaa vastaavasti kyseessä olevan alueen suojelutavoitteiden kanssa yhteensopimaton hanke on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä (ks. vastaavasti tuomio Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ym., C-43/10, EU:C:2012:560, 114 kohta).
- 57 Kyseistä 6 artiklan 4 kohtaa voidaan nimittäin soveltaa ainoastaan sen jälkeen, kun on tehty arviointi suunnitelman tai hankkeen vaikutuksista luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Näiden vaikutusten tunteminen asianomaisen alueen suojelutavoitteiden kannalta on näin ollen välttämätön edellytys tämän direktiivin 6 artiklan 4 kohdan soveltamiselle, koska muussa tapauksessa kyseessä olevan poikkeussäännöksen soveltamisedellytyksiä ei voida tutkia. Mahdollisten erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavien syiden sekä vähemmän haitallisten vaihtoehtojen olemassaolon tutkiminen nimittäin edellyttää niiden punnitsemista suhteessa asianomaisen suunnitelman tai hankkeen alueelle aiheuttamaan vahinkoon. Lisäksi mahdollisten korvaavien toimenpiteiden luonteen määrittäminen edellyttää, että kyseiseen alueeseen kohdistuva vahinko voidaan määrittää täsmällisesti (tuomio Solvay ym., C-182/10, EU:C:2012:82, 74 kohta).
- 58 Ajankohdasta, johon tämän tuomion 54 kohdassa mainitun kaltaisessa jälkikäteisessä arvioinnissa on viitattava, on huomautettava, että luontodirektiivin 4 artiklan 5 kohdan mukaan alue on tämän direktiivin nojalla suojeltu vasta siitä päivästä alkaen, jona alue on merkitty yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon.
- 59 Näin ollen mikään tämän direktiivin 6 artiklan 2 kohdan perusteella toteutettu toimenpide ei voi liittyä sellaiseen ajankohtaan, jona kyseistä aluetta ei vielä ollut merkitty yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon.

- 60 Lisäksi tämän säännöksen tavoitteen toteutuminen olisi puutteellista, jos tällainen toimenpide perustuisi elinympäristöjen ja lajien suojelun tasoon, jossa ei oteta huomioon tai jossa peitellään seikkoja, jotka ovat aiheuttaneet tai voisivat vielä aiheuttaa merkittävää heikentymistä tai merkittäviä häiriöitä sen päivämäärän jälkeen, jona kyseinen alue merkittiin mainittuun luetteloon.
- 61 Tästä seuraa, että kyseessä olevaan alueeseen mahdollisesti merkittävästi vaikuttavaa suunnitelmaa tai hanketta koskevassa jälkikäteisessä arvioinnissa, joka on luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan nojalla välttämätön, on otettava huomioon kaikki seikat, jotka ovat olleet olemassa päivänä, jona tämä alue merkittiin yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon, sekä kaikki toteutuneet tai mahdolliset tulevat vaikutukset, jotka johtuvat tämän suunnitelman tai hankkeen toteuttamisesta osittain tai kokonaisuudessaan ja jotka kohdistuvat mainittuun alueeseen tämän päivämäärän jälkeen.
- 62 Edellä esitetyn perusteella on kolmanteen kysymykseen vastattava, että luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että mikäli pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa alueeseen mahdollisesti vaikuttavaa suunnitelmaa tai hanketta, jonka toteuttaminen on alkanut sen jälkeen, kun tämä alue on merkitty yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon, koskeva jälkikäteinen vaikutusten arviointi osoittautuu välttämättömäksi, se on suoritettava tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa säädettyjen vaatimusten mukaisesti. Tällaisessa arvioinnissa on otettava huomioon kaikki seikat, jotka ovat olleet olemassa merkitsemispäivänä, sekä kaikki toteutuneet tai mahdolliset tulevat vaikutukset, jotka johtuvat tämän suunnitelman tai hankkeen toteuttamisesta osittain tai kokonaisuudessaan ja jotka kohdistuvat mainittuun alueeseen tämän päivämäärän jälkeen.

Toinen kysymys

- 63 Kun otetaan huomioon kolmanteen kysymykseen annettu vastaus, josta seuraa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen jälkikäteisen arvioinnin osalta se, että toimivaltaisen viranomaisen on noudatettava luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan vaatimuksia, ei ole tarpeen vastata toiseen kysymykseen.

Neljäs kysymys

- 64 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee neljännellä kysymyksellään, onko luontodirektiiviä tulkittava siten, että kun suoritetaan uudelleenarviointi kyseessä olevalle alueelle aiheutuvista vaikutuksista, jotta voitaisiin korjata ennen tämän alueen yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon merkitsemistä tehdyssä arvioinnissa tai luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan nojalla tehdyssä jälkikäteisessä arvioinnissa todetut virheet, kun suunnitelma tai hanke on jo toteutettu, voidaan tällaisen arvioinnin yhteydessä suoritettua valvontaa koskevia vaatimuksia muuttaa siitä syystä, että tätä suunnitelmaa tai hanketta koskeva vahvistuspäätös oli välittömästi täytäntöönpantavissa, että turvaamistoimihakemus oli hylätty ja että tähän hylkäävään päätökseen ei enää voitu hakea muutosta.
- 65 Kyseinen tuomioistuin haluaa tietää myös, onko luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että vaihtoehtoisia ratkaisuja koskevan arvioinnin yhteydessä suoritettua valvontaa koskevia vaatimuksia voidaan muuttaa, koska suunnitelma tai hanke on jo toteutettu.
- 66 Kuten ennakkoratkaisupyynnön perusteluista käy ilmi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että jos vaihtoehtoja koskevassa jälkikäteisessä arvioinnissa ei ole mahdollista ottaa huomioon sitä, että pääasiassa kyseessä oleva silta oli jo rakennettu myönnetyn luvan perusteella, tätä rakennelmaa koskevan vahvistuspäätöksen välitön täytäntöönpano johtaisi ennakoimattomaan riskiin – mikä ei selvästikään ole ollut lainsäätäjän tarkoitus – hankkeelle ja sen toteuttajalle, eikä vaihtoehdon jälkikäteiseen toteuttamiseen liittyviä taloudellisia ja ekologisia seurauksia otettaisi täysin huomioon. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtiikin, onko mahdollista sisällyttää myös vaihtoehtoja koskevaan arviointiin kustannukset, erityisesti luontodirektiivillä suojeltuihin luontotyyppeihin ja lajeihin kohdistuvat ekologiset vaikutukset sekä taloudelliset vaikutukset, jotka liittyvät luvan perusteella jo pystytetyn rakennelman purkamiseen.

- 67 Tästä on huomautettava, että kuten tämän tuomion 54 kohdasta käy ilmi, luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaan perustuvassa jälkikäteisessä arvioinnissa on noudatettava luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia.
- 68 Näitä vaatimuksia ei voida muuttaa yksinomaan siksi, että kyseessä oleva rakennelma on pystytetty kansallisen oikeuden mukaan välittömästi täytäntöönpantavissa olevan vahvistuspäätöksen nojalla, tai siksi, että hyväksytyjen rakennustöiden aloittamisen estämiseksi tehty turvaamistoimihakemus on hylätty ja tähän hylkäävään päätökseen ei enää voitu hakea muutosta.
- 69 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 64 kohdassa todennut ja kun otetaan huomioon luontotyyppien sekä luonnonvaraisen elämistön ja kasviston suojelutavoite sellaisena kuin se on mainittu luontodirektiivin johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa, on nimittäin niin, että direktiivin tehokas vaikutus vaarantuisi, jos kansallisilla menettelysäännöillä voitaisiin rajoittaa tarvetta noudattaa tämän direktiivin vaatimuksia.
- 70 Kuten komissio toteaa, uudelleenarvioinnissa, joka koskee jo toteutetusta suunnitelmasta tai hankkeesta kyseiselle alueelle aiheutuvia vaikutuksia, on otettava huomioon mahdollisuus, että vaara heikentymisestä tai häiriöistä, joilla voi olla merkittävä vaikutus luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, on toteutunut kyseessä olevan rakennelman pystyttämisen vuoksi. Lisäksi tällä arvioinnilla on voitava todeta, voivatko nämä vaarat toteutua, jos tämän rakennelman käyttäminen jatkuu.
- 71 Vaikka tällaisesta uudelleenarvioinnista kävisi ilmi, että pääasiassa kyseessä olevan sillan rakentaminen tai käyttöönotto on jo aiheuttanut tai saattaa aiheuttaa heikentymistä tai häiriöitä, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi luontodirektiivin tavoitteisiin, on kuitenkin olemassa tämän tuomion 55–59 kohdassa mainittu mahdollisuus soveltaa vastaavasti tämän direktiivin 6 artiklan 4 kohtaa.
- 72 Tässä viimeksi mainitussa säännöksessä säädetään, että jos suunnitelma tai hanke on luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti toteutetun arvioinnin kielteisestä tuloksesta huolimatta ja vaihtoehtoisten ratkaisujen puuttuessa kuitenkin toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset tai taloudelliset syyt, jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarvittavat korvaavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että Natura 2000:n yleinen kokonaisuus säilyy yhtenäisenä (tuomio Solvay ym., C-182/10, EU:C:2012:82, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 73 Kuten unionin tuomioistuin on kuitenkin toistuvasti katsonut, luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohtaa on poikkeussäännöksenä lupakriteeriin, joka vahvistetaan kyseisen artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä, tulkittava suppeasti (tuomio Solvay ym., C-182/10, EU:C:2012:82, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 74 Nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevasta vaihtoehtoisten ratkaisujen arvioinnista luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohtaa vastaavasti sovellettaessa on todettava, että vaihtoehtoa etsittäessä ei saa jättää huomiotta kyseessä olevan rakennelman pystyttämistä ja käyttöönotosta mahdollisesti aiheutuva heikentymistä tai häiriöitä eikä myöskään niistä mahdollisesti seuraavia hyötyjä. Näin ollen vaihtoehtoisten ratkaisujen arviointi edellyttää yhtäältä kyseessä olevan rakennelman käytön jatkamisesta tai rajoittamisesta – mukaan lukien sen sulkeminen tai jopa purkaminen – ympäristölle aiheutuvien seurausten ja toisaalta sen rakentamiseen johtaneen erittäin tärkeän yleisen edun punnintaa.
- 75 Vaihtoehtojen arvioinnissa huomioon otettavista toimenpiteistä, mukaan lukien pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen rakennelman purkaminen, on todettava, että mikäli toimenpide aiheuttaisi vaaran heikentymisestä tai häiriöistä, joilla voi olla luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu

merkittävä vaikutus, tällainen toimenpide olisi, kuten komissio on istunnossa todennut, tämän säännöksen tavoitteen vastainen, eikä sen siis voitaisi katsoa olevan tämän direktiivin 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu vaihtoehtoinen ratkaisu.

- 76 Kuten julkisasiamies on kuitenkin todennut ratkaisuehdotuksensa 69 kohdassa, mikäli etujen ja prioriteettien punninnan perusteella päädyttäisiin siihen, että jo pysytetty rakennelma olisi purettava, olisi purkamisehdotusta pidettävä – aivan kuten alkuperäistä ehdotusta rakennelman pystyttämistäkin oli pidettävä – luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna suunnitelmana tai hankkeena, joka ei liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellinen mutta joka on omiaan vaikuttamaan tähän alueeseen merkittävästi, ja ehdotusta olisi arvioitava kyseisen säännöksen mukaisesti, ennen kuin se voitaisiin toteuttaa.
- 77 Vaihtoehtojen arvioinnin yhteydessä huomioon otettavista toimenpiteistä aiheutuvista taloudellisista kustannuksista, joihin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on vedonnut – mukaan lukien jo pystytetyn rakennelman purkaminen – on todettava, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 70 kohdassa katsonut, että taloudellisilla kustannuksilla ei ole vastaavaa merkitystä kuin luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelutavoitteella. Niinpä kun otetaan huomioon tämän tuomion 73 kohdassa mainittu luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohdan suppea tulkinta, pelkät tällaisten toimenpiteiden taloudelliset kustannukset eivät voi olla ratkaiseva tekijä valittaessa vaihtoehtoisia ratkaisuja tämän säännöksen nojalla.
- 78 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava seuraavasti:

- Luontodirektiiviä on tulkittava siten, että kun suoritetaan uudelleenarviointi kyseessä olevalle alueelle aiheutuvista vaikutuksista, jotta voitaisiin korjata ennen tämän alueen yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon merkitsemistä tehdyssä arvioinnissa tai luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdan nojalla tehdyssä jälkikäteisessä arvioinnissa todetut virheet, kun suunnitelma tai hanke on jo toteutettu, ei tällaisen arvioinnin yhteydessä suoritettua valvontaa koskevia vaatimuksia voida muuttaa sillä perusteella, että tätä suunnitelmaa tai hanketta koskeva vahvistuspäätös oli välittömästi täytäntöönpantavissa, että turvaamistoimihakemus oli hylätty ja että tähän hylkäävään päätökseen ei enää voitu hakea muutosta. Lisäksi kyseisessä arvioinnissa on otettava huomioon kyseessä olevan suunnitelman tai hankkeen toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuneet sellaisten heikentymisen ja häiriöiden vaarat, joilla voi olla mainitussa 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla merkittävä vaikutus.
- Luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että vaihtoehtoisia ratkaisuja koskevan arvioinnin yhteydessä suoritettua valvontaa koskevia vaatimuksia ei voida muuttaa sillä perusteella, että suunnitelma tai hanke on jo toteutettu.

Oikeudenkäyntikulut

- 79 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21.5.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että suunnitelmalle tai hankkeelle, joka ei liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellinen ja joka on hyväksytty ennen kyseisen alueen merkitsemistä yhteisön tärkeinä pitämien alueiden**

luetteloon sellaisen arvioinnin perusteella, joka ei vastaa tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia, on tehtävä toimivaltaisten viranomaisten suorittama jälkikäteinen arviointi suunnitelman tai hankkeen vaikutuksista alueelle, mikäli tämä arviointi on ainoa tarpeellinen toimenpide sen estämiseksi, että kyseisen suunnitelman tai hankkeen toteuttaminen aiheuttaa sellaista heikentymistä tai häiriöitä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia, täytyvätkö nämä edellytykset pääasiassa.

- 2) Direktiivin 92/43 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että mikäli pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa alueeseen mahdollisesti vaikuttavaa suunnitelmaa tai hanketta, jonka toteuttaminen on alkanut sen jälkeen, kun tämä alue on merkitty yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon, koskeva jälkikäteinen vaikutusten arviointi osoittautuu välttämättömäksi, se on suoritettava tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa säädettyjen vaatimusten mukaisesti. Tällaisessa arvioinnissa on otettava huomioon kaikki seikat, jotka ovat olleet olemassa merkitsemispäivänä, sekä kaikki toteutuneet tai mahdolliset tulevat vaikutukset, jotka johtuvat tämän suunnitelman tai hankkeen toteuttamisesta osittain tai kokonaisuudessaan ja jotka kohdistuvat mainittuun alueeseen tämän päivämäärän jälkeen.
- 3) Direktiiviä 92/43 on tulkittava siten, että kun suoritetaan uudelleenarviointi kyseessä olevalle alueelle aiheutuvista vaikutuksista, jotta voitaisiin korjata ennen tämän alueen yhteisön tärkeinä pitämien alueiden luetteloon merkitsemistä tehdyssä arvioinnissa tai direktiivin 92/43 6 artiklan 2 kohdan nojalla tehdyssä jälkikäteisessä arvioinnissa todetut virheet, kun suunnitelma tai hanke on jo toteutettu, ei tällaisen arvioinnin yhteydessä suoritettua valvontaa koskevia vaatimuksia voida muuttaa sillä perusteella, että tätä suunnitelmaa tai hanketta koskeva vahvistuspäätös oli välittömästi täytäntöönpantavissa, että turvaamistoimihakemus oli hylätty ja että tähän hylkäävään päätökseen ei enää voitu hakea muutosta. Lisäksi kyseisessä arvioinnissa on otettava huomioon kyseessä olevan suunnitelman tai hankkeen toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuneet sellaisten heikentymisen ja häiriöiden vaarat, joilla voi olla mainitussa 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla merkittävä vaikutus.

Direktiivin 92/43 6 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että vaihtoehtoisia ratkaisuja koskevan arvioinnin yhteydessä suoritettua valvontaa koskevia vaatimuksia ei voida muuttaa sillä perusteella, että suunnitelma tai hanke on jo toteutettu.

Allekirjoitukset